

Het Europese verbod op peertjes heeft in alle stilte een nieuwe verdoken economie tot leven gewekt

Vergeet rijst, suiker en blikjes soep WORD GLOEILAMPENHAMSTERAAR

Bij Brico zijn ze er nog niet over uitgepraat: 150.000 gloeilampen verkocht. Allemaal weg, op twee weken tijd. Sinds het eerste Europese gloeilampenverbod op 1 september 2009 van kracht ging, is het peertje felbegeerd. 'Ik ben 50 en ga ervan uit dat ik minstens 90 word. Reken zelf maar uit: dat zijn vele peertjes die ik moet hamsteren.'

DOOR KIM VAN DE PERRE

■ Auke Lubach uit Leeuwarden met zijn gloeilampencollectie. Hij verdraagt het licht van spaar- en tl-lampen niet, en heeft een levenslange voorraad aangelegd.

1 september 2009 staat in het geheugen van William Ploegaert gegrift als een donkere dag. Letterlijk. Het was de dag dat alle gloeilampen van 100 watt in opdracht van de Europese Unie uit de handel werden genomen. Tegen 2012 wil de EU enkel nog spaarlampen in de winkelrekken zien liggen. Wie thuis nog een gloeilamp heeft hangen, mag die rustig laten opbranden. Maar kopen of verkopen wordt onherroepelijk verboden.

"Ik dacht eerst dat het om een grap ging", vertelt Ploegaert. "Ze konden de mensen hun licht toch niet ontnemen? Het voelde als een inbreuk op mijn bestaan. De manier waarop zo'n peertje het licht verspreidt, valt niet te evenaren. De gloeilamp is een icoon, een wonder van menselijk vernuft. Alsof men het wiel zou verbieden. Ik ben kunstenaar en voor onze stiel is het verbod op de gloeilamp een ramp. Lichtkunstwerken zoals die van Felix González-Torres, die op dit moment in het Wiels worden tentoongesteld, worden nu onmogelijk gemaakt. Onbegrijpelijk dat zo'n onontbeerlijk product van de markt wordt gehaald."

WEG 100 WATT, WEG 75 WATT...

Het vernuft van de gloeilamp zit hem in de eenvoud. Een gloeidraad, een vacuüm glazen stolp, wat elektrische stroom en hup, je hebt licht. Een beproefd succes sinds het eureka-moment van uitvinder Heinrich Göbel (en dus niet Thomas Edison) in 1854. Sinds de EU besliste dat de traditionele gloeilamp baan moet ruimen voor 'milieuvriendelijkere en efficiëntere' spaarlampen zijn mensen over heel Europa volop aan het hamsteren geslagen.

In doe-het-zelfzaken in Duitsland, Groot-Brittannië en Nederland werden klanten gesignaleerd die met winkelkarren vol lampen buiten reden. Ook de Brico's in ons land werden tijdens de zomervakantie in een mum van tijd leeggeplunderd. "Het was hallucinant", zegt commercieel directeur Patrick Vandenbogaerde. "In twee weken tijd waren er onze stock van 150.000 stuks kwijt. Sommige klanten namen er ineens tien tegelijk mee. Zelf hadden we zo'n massale toeloop nooit verwacht. We hadden de gloeilampen zelfs afgeprijsd, uit vrees dat we ze niet aan de straatstenen kwijt zouden raken. We zetten ons nu al schrap voor september, wanneer de lampen van 60 watt (en ook die van 75 watt, KVDP) zullen verdwijnen."

William Ploegaert is er in extremis nog in geslaagd een veertigtal gloeilampen buit te maken. Nu schuimt hij geregeld zoekertjessites en rommelmarkten af om zijn collectie uit te breiden. "Ik heb mezelf al vervloekt dat ik niet sneller ben begonnen ham-

steren", zucht de Oost-Vlaming. "Ik dacht er pas aan een noodvoorraad in te slaan toen het kalf al verdrongen was. Ze zullen me manu militari moeten verplichten om die gekrulde ondingen genaamd spaarlampen te gebruiken. Er zijn niet alleen esthetische bezwaren, de spaarlamp is ook gevaarlijk. Ik heb ergens gelezen dat de hoeveelheid kwik in een kapotte spaarlamp voldoende is om 23.000 liter water ondrinkbaar te maken. Het is bijna nucleair afval. Valt zo'n ding, dan hangen die giftige stoffen vijf jaar lang in je gordijnen en tapijten. Het ecologische aspect gaat dan toch niet echt meer op, dunkt me. Als ik dus ergens een pallet van 100-wattlampen tegenkom, pak ik die zonder nadenken mee. Let op mijn woorden: binnenkort worden die voor grof geld op eBay verkocht."

HUMAN LIGHTS WATCH:
Mensen moeten beseffen dat een verbod op de gloeilamp een van de ergste dingen is die ons kunnen overkomen. De mens heeft nood aan natuurlijk licht met een volledig kleurenspectrum

Voor Freddy Fusers is het gloeilampenverbod het beste wat hem in jaren overkwam. De marktkramer verkoopt al jaren gloeilampen van Philips, maar zag sinds september zijn verkoop verdriedubbelen. "Mensen slaan die peertjes met honderd stuks tegelijk in", lacht hij. "Mij hoor je dus niet klagen." Zelf houdt Freddy het eveneens bij de gloeilamp. "Een spaarlamp is zo'n lelijk ding. Zeker als je er een prachtige oude luster mee wilt voorzien. Gloeilampen zijn veel sierlijker van ontwerp. En een stuk goedkoper bovendien. Als je plotseling in je hele huis overal spaarlampen moet plaatsen, dan is dat al snel een hele kost."

HUMAN LIGHTS WATCH

'Aangeboden: 1.000 gloeilampen. Wie doet er een bod?' 'Laatste partij Philips-lampen te koop. Worden niet meer gemaakt.' Ook verkopers op zoekertjessites als kapa.be en marktplaats.nl hebben ingezien dat gloeilampen hot zijn.

"Nu mensen ze niet meer in de winkel kunnen krijgen, is het hét moment bij uitstek om ze van de hand te doen", zegt Willy, die een zestigtal peertjes aanbiedt tegen

'een redelijke prijs'. "Zelf steek ik dan wel een kaars aan als ik het gezellig wil maken."

'Spaar de gloeilamp. Licht is leven.' Actiegroep Human Lights Watch probeert koste wat het kost te voorkomen dat de gloeilamp binnenkort nog enkel te zien is in een museum. De initiatiefnemers, allemaal mensen die in de lichtsector werken, weigeren zich vooralsnog neer te leggen bij het verbod van de Europese Unie.

"Het is vechten tegen de bierkaai, maar we stellen alles in het werk om de beslissing van de EU terug te draaien", zegt lichtontwerper en HLW-stichter Bart Froeling. "Men moet beseffen dat een verbod op de gloeilamp een van de ergste dingen is die ons kunnen overkomen. De mens heeft nood aan natuurlijk licht met een volledig kleurenspectrum: zonlicht, kaarslicht, gloeilicht... Led-licht is synthetisch, het bevat veel blauw. Wat er volgens onderzoek voor zorgt dat je langer actief blijft en je slaaphormonen worden verstoord. Bovendien zijn spaarlampen helemaal niet zo duurzaam als je de productiekosten in rekening brengt."

De European CFL Quality Charter, de lobby voor de spaarlamp, schermt al jaren met cijfers waaruit de ecologische voordelen van de spaarlampen moeten blijken. "Er is berekend", staat er in een rapport uit 2005, "dat dit (het verbod op gloeilampen, KVDP) de uitstoot van CO₂ kan doen dalen met 1 procent van de acht in totaal waartoe de EU-lidstaten zich hebben verbonden in Kyoto."

Human Lights Watch is echter vastbesloten de ecomarketing rond de spaarlamp te doorprikken. "Na Watergate en Climate-gate nu ook Light-gate?", prijkt in grote letters op hun site. "Het verhaal dat ze hebben opgedist, klopt gewoonweg niet", zegt een opgewonden Froeling. "Spaarlampen zouden zogezegd de planeet moeten redden maar ze verhogen net de CO₂-uitstoot. Ze bevatten kwik en stralen UV uit. Kortom: een kleine chemische fabriek. Zolang er geen volwaardig alternatief bestaat voor de gloeilamp kan men zijn tijd en geld toch beter stoppen in het ontwikkelen van groene energie? Dat het verbod er zo snel werd doorgedruwd, is enkel te danken aan de waanzinnige lobby van de grote lichtfabrikanten zoals Philips. Daartegen zijn wij als kleine lichtontwer-

pers helaas niet opgewassen."

Zelf heeft Froeling al voor duizenden euro's gloeilampen ingeslagen. "Ik maak lichtplannen voor de woning van mensen. Als ik die plannen alsnog ten uitvoer wil brengen, moest ik wel en masse gloeilampen beginnen te verzamelen. Het is te gek voor woorden dat de overheid in een-twee-drie heeft beslist met wat voor licht ik moet gaan werken. Licht is een primaire levensbehoefte. Het belang ervan voor het welbevinden van de mens wordt schromelijk onderschat."

Britse artsen en patiëntenverenigingen meldden eerder al dat er gezondheidsrisico's aan

spaarlampen verbonden zijn. Mensen met huidaandoeningen en een lichtgevoelige huid zouden erge jeuk en irriterende uitslag aan het licht overhouden. Andere studies verwijzen naar een verhoogd risico op epilepsieaanvallen en migraine.

VOORRAAD VOOR 40 JAAR

Twee uurtjes tafelen onder een tl-buis of spaarlamp betekent voor Auke Lubach (60) dat hij achteraf twee dagen moet bekomen in een donkere kamer met een warmwaterkruik op zijn voorhoofd. De Nederlander lijdt al vijftien jaar aan een zeldzame oogziekte waardoor hij enkel natuurlijk licht kan verdragen. De synthetische variant bezorgt hem stekende hoofdpijn. "Maar dan zo erg dat je na twintig minuten al niet meer kunt functioneren", zucht hij. "Ik kwam er pas achter toen de muziekschool waar ik les gaf om te besparen een van de twee tl-buizen uitschroefde. Plotseling was ook mijn migraine verminderd. De volgende dag nam ik een gloei-peertje mee van thuis, en wat bleek? Ik voelde me weer kipleker."

Lubach vermoedt dat vele mensen met dezelfde aandoening kampen zonder het zelf te weten. "Daarom is het zo verschrikkelijk dat dit verbod zomaar wordt opgelegd. Mijn klachtentelefontje naar de minister van Milieu heeft helaas niets opgeleverd. Supermarkten, bibliotheken, cafés: allemaal schakelen ze volop over op spaarlampen. Ik kan gewoon nergens meer komen. Ik kijk nu al reikhalzend uit naar de zomer, wanneer het buiten langer licht blijft en ik weer bij vrienden kan gaan dineren. Mijn eigen lampen meebrengen als ik op bezoek ga, durf ik niet altijd."

Op zolder liggen 400 gloeilampen netjes in dozen opgestapeld. "Toen ik las dat er een verbod dreigde, ben ik meteen naar de doe-het-zelfzaak gehold", aldus Lubach. "In Leeuwarden, waar ik woon, is nog een speciaalzaakje die nog over een kleine voorraad beschikt, die ik voor alle zekerheid ook nog ga opkopen. Ik ga ervan uit dat ik minstens 90 word. Reken zelf maar uit: dat zijn een heleboel peertjes. Als ik de rest van mijn leven niet in het donker wil doorbrengen, moet ik wel hamsteren."

